

Pretiu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu V.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 98.

Sibiu, Sambata 11/23 Decembre.

1882.

Càtra oo. publicu cetitoriu.

Dupa informatiunea pe care subscris'a redactiune s'a simtitu obligata a o dá in Nr. 97 alu acestui diariu, despre conditiunile sub care póte se apara si dincóce de munti unu diariu cotidianu modestu, ori-cine póte combiná usioru si conditiunile, pe langa care se póte sustiné unu diariu ce apare de dóne ori sau de trei ori pe septemana. Daca la sustinerea si asigurarea unu diariu ce apare in 300 Nri pe anu, se ceru 30 mii fl. sau daca va fi de dimensiuni mai mari si cu suplemente, pâna la 50 si 100 mii fl., atunci si la unu diariu mai micu se ceru câte 10 pâna la 15 mii fl., pe care totu numai publiculu care simte necesitatea lecturii si a inaintarii cu lumea civilisata, are se le acopere, pe candu redactorii si colaboratorii isi punu labórea crunta.

La noi se mai afla tinuturi si chiaru comitate intregi cu câte 100 pâna la 200 de mii locuitori, intre cari poti se cauti cu felinariulu aprinsu atáti lectori de diarie si de carti din tóte trei limbile patriei, cãti se afla buna-óra intru o singura cetate cum e Sibiu, numai cu 19 mii de suflete. Cu acésta lipsa de lectori si cu lips'a de scóle ne scotu ochii mai de multe ori, atátu compatriotii nostrii, cãtu si chiaru gubernele. In fiacare anu se iau informatiuni exacte dela oficiile posteloru tiei despre numerulu exemplarieloru câte se trimitu din fiacare fóia periodica dela tipografii.

Din mai multa sau mai puçina lectura se face in dilele nóstre conclusiune nu numai la gradulu de cultura si civilisatiune a unui poporu, ci inca si la acordarea de drepturi politice.

In consideratiunea acestoru impregiurari cu totulu reali, combinate cu epoc'a presenta mai multu decâtu critica, rogamu pe vechii amici ai diariului nostru „Observatoriulu“, cá in tinutulu si impregiurimea sociala in care se afla, se binevoiesca a indemná si pe alti amici ai diloru la abonare cu pretiu preu moderatu de 8 fl. pe 1 anu si 4 fl. pe 6 luni.

Lectorii nostrii cunoscú de ajunsu din cei cincí ani trecuti, atátu ideile si tendenti'a ce predomina in acestu diariu, cum si metodulu ob-

servatu in redactarea lui, prin urmare sciu ce au se recomande si altora pe anulu alu VI-lea in care intramu preste puçinu.

Dela inmultirea abonatiilor — si numai dela acésta — va depinde si marirea formatului, sau chiaru esirea lui mai de multe-ori pe septemana.

Fiindu-cà nu ne convine a tiparí prea multe exemplarie de prisosu, rogamu pe domnii abonati pentru innoirea cãtu se póte mai curendu a prenumeratiunei.

Celu mai usioru modu a prenumerá pentru singuratici este prin mandate (asemnatiuni, blanchette postale); éra din locuri unde se afla mai multi prenumeranti, pretiu se póte inaintá la redactiune in sume colective si ddnii électanti au câte unu exemplariu gratis din 10.

Ori-ce reclamatiune se se faca celu multu in optu dile, éra nu la câte unu anu si chiaru la câte doi, precum nu se mai intempla nicairi la diarie politice.

Redactiunea si Editor'a.

Érasí „Binele publicu“ contra „Journal de Debats“ si diariele magiare.

Polemi'a in press'a periodica asupra cestiunei romanesci din acésta monarchia ia pe di ce merge dimensiuni totu mai mari si façia totu mai seriósa. „Pesti Naplo“ in primulu seu din 19 Decembre rapitu de furille sale, discutandu scirile propagate in tóta Europa despre unu resboiu imminente cu Russi'a, face bietulu memorialu romanescu onórea cu totulu neasteptata de a'lu aduce in combinatiune strinsa cu preparatiunile bellice, si declara cu frunte de feru, cá acestu memorialu isi are originea sa din Russi'a!*) Protestandu noi cu tóta indignatiunea sufleteloru nóstre si plini de urgia asupra acestei calumnii nerusinate, declaramu si cu acésta ocaziune, cá manoperele pressei magiare de ei natur'a cel din „P. Naplo“, in locu de a impaca pe romani cu magiarii, mai virtosu ii amarescu si inversiuna, ii inpingu si'i departa dela sine pentru totudeauna. Ele sunt simptome sigure ale consciintiei spurcate de tiranu.

*) Totu asia si „Ellenzék“ din 20 Dec.

La vederea atátoru enuntatiuni vrasmasiesci din partea pressei magiare, precum sunt si cele relative la coloniile ciangailoru si altele nenumerate, nu se va mira nimeni, daca si o parte a pressei române isi perde cumpatul si remesura totu cu acea mesura.

Asia „Binele publicu“ in foisiór'a sa din Nr. 285 plina de satire amare aruncate in façi'a dlui Barrère pentru portarea sa misiósá in cestiunea Dunarei, dupace 'si mai bate jocu si de unii deputati stricatori de limba in camer'a legislativa si ori-unde, dupace'i persiflédia cu: Mintager, pintager, celerped, pintenog etc., apoi venindu la scirile propagate despre conferenti'a européna ce ar fi se se deschida la Londr'a, nu numai in cestiunea Dunarei, ci si in altele de interessu europénu, se ocupa si cu caletori'a dlui Giers ministru de esterne alu Russiei la Berlin, la Bismark si de acolo la Rom'a, ii dá importantia mare, apoi continua totu cu tonu sarcasticu despre actitudinea politice austro-unguresci, éra trecendu-la portarea ungurenilor dice intre altele:

„Pentru-cà, vedeti dvóstra, e vorb'a de o remaniare, unu feliu de preschimbare, sau mai bine unu feliu de pritocéla a asia numiteloru interesse europene. Echilibrulu cantarului nu e stabilitu, dicu diplomatii; balantiile europeneloru interesse facu mereu hítia-hítia. Dn. de Giers a plecatu in lunga cale, se gasésca lécu pentru echilibrulu rusesc, care scãrtiaie teribilu. Dsa a datu pe la Varzin si n'a vrutu se dea pe la Vien'a. De ce? Intrebare gordiana, alu carui nodu stà in gátulu cabinetulu austriacu. Si notati, cá nodulu nu e gogonetia are scofálcituru inestricabile; nu potu se'lu inghitia cei dela Vien'a, de si flu móia cu o multime de ilusiuni. Fiacare onóre, fiacare prandiu care se dà dlui de Giers pe socotél'a imperatésca, dupa ordinile dlui de Bismark, producu la Vien'a doreri profunde, cà-ci nu potu fi digerate.

La Vien'a cá la Vien'a, dara ganditi-ve puçinu, la Budapest'a ce emotiuni a produsu visit'a omului de statu rusu, facuta solitariulu dela Varzin. Ar fi demne de veditu dárdaielile mustetieloru pestane sub imperiulu unoru asemenea sdruncinari, si ar fi

Foisiór'a „Observatoriului“.

Pocirea limbei.

Ve place la tiéra
'N timpu de primavara,
Si mamaligutia
Cu untu de vacutia,
Cum si fasolica
Férta-intr'o ulcica,
Si o gainutia
Fripta 'n frigarutia? . . .
Ve place candu vine,
Tieranulu cu bine,
Cu unu curcanasiu
Si c'unu malaésiu,
Cum si cu pásatu
Risinitu aci 'n satu,
Brândia de oitie
Data de fetitie? . . .
Ve place candu vine
Fetele vecine,
Si vorbiti cu ele
Cu multa placere,
Cu gurele pline
De vorbe romane,
Cum ati invetiatu
La scóla unde ati statu?
Ve place 'n serbatori
Candu se face hori
De jucati prin vai
Cu fete-flacaj,
Ér candu ati plecatu
Si v'ati departatu
'N Bucuresci aici,
Unde locuiti,
Ve schimbati in totulu
Nu numai cu portulu,

Dar si chiaru cu graiulu
Si uitati malaiulu.
Candu pe trotóre
Sunteti la plimbare,
La marsiandarii
Dupa palarii,
Ve-e rusine a dice,
Ca sunteti Romance,
Ci bolborositi
Cá niste maimuti
Cu coman strainulu,
Cu mersí nebululu,
Cu mon cher smintitulu,
Cu pardon corcitolu.
Si celu ce ve vede
Ii vine a crede
Cà v'ati matofitu,
Séu cà v'ati smintitu.
Strainii cei buni
Ne dicu: bravi Romani,
Er voi ne-umiliti
Limb'a ne-o pociti! . . .
O nefericire!
O! ce ratacire!
Ce limba corcita!
De voi opacita! . . .
In care-alte state
Ati vedutu schimbate
Vorbele strabune
Consacrate-anume:
A fi mostenire
Cá daruri din fire. . . .
Ce voiti voi óre?
O! femei usióre!
Se ne defaimamu,
Se ne rusinamu,
De limb'a romana,
De patri'a muma? . . .
Si cresceti copii! . . .
Cu-asia nebunii! . . .

Spalati-ve vin'a,
Lepadati neghin'a,
Câci graiulu curétu
E mai de stimatu.

A. M.

Antidotu.

Camu târdiu voi v'ati gânditu
Jurnalisti de v'ati pornitu
Se ve paraponisiti
Contra celoru parveniti
De prin alte tieri la noi
Scotiéndu diare cá si voi,
Multu mai multu ei se pricepu
Cá publicisti la ghesieftu.
Câci pe candu voi ve luptati
Hran'a se v'asigurati,
Strainii cu ghibacie
Caimaculu se-lu ia ilu scie.
Me miru dragii mei baeti
Cum n'observati nu vedeti
Cà ei au prinsu radacini
Cá bolbór'a prin gradini;
Si de-i stá cá s'o plivesci,
Cu 'ndiecitte te pomenesci.
Voindu dar a te scapa,
Adèncu trebui a sapa
Si radacin'a scotiéndu,
Ardeti-o cãtu mai curèndu.
Cà-ci déca o veti lasa
Pe poteci a s'arunca,
Resare cu miile
Toemai cá locustele.
Deci gânditi-ve matoru
Cereti unu bunu ajutoru;
Cà-ci póte se va lua
Mesur'a cam cu perdea,
Cá se scapamu de straini,
Jertfa se nu devenimu.

A. M.

(„Reform'a.“)

și mai demne de auditu imprecategoriile aruncate în contra Rusiei.

Les bras m'en tombent, candu me gandescu.

* * *

Si cu toate acestea, amicii nostri totu au timp de a redacta în oficinele ministerului afacerilor străine din Budapesta scrisori de felul celei care apară acum trei săptămâni în „Le Journal de Debats“.

Ve a caduțu pôte în mâna și ati citit-o. Ce diceti despre această nouă amenitate cu care Ungurii insulta, după cum le e firea, starea nefericită a Romanilor din Transilvania?

Sunt enormi în linia-le de conduită! Nici odata mintea cea mai neagra n'aru putea imagina o cruditate mai rece, o politică mai infamă.

Romanii nabușiți sub împilarea lor, despuiați de cele d'ântaiu drepturi ale omului, într'o stare care nu e de creșutul în Apus — stare pe care nu e de ajuns s'o veda că s'o credi, căci candu o veda ci se pare că ești pradă unei spaimentătoare naluciri, dar pe care trebuie s'o simți amar, profund, până la drojdiele infecte ale moșiciei unguresci, Romanii, dicu, ne mai putendă suferi, căci e o limită în toate, au redactat un memoriu.

Ce pretind Romanii dela unguri în acel memoriu? cari sunt drepturile și avuțiile fabuloase la cari ceru se fia chemați? Ceru ore corón'a St. Stefanu?

Ceru dreptul de a trai, nu cum traiesc lumea din astăzi — nefericitii nu își ridică pretensiunile atât de sus — ci ceru se îi lase Ungurii a trai cum trăiau războiul în primele timpuri ale cuceririi lor musulmane, cu limb'a lor naturală, cu religia lor neinsultată, cu istoria și cunoșterea trecutului lor. Luați totul, dicu Romanii Ungurilor, fii stapanii pe țăr'a noastră; strigați în lumea largă că sunteți milioane, că sub voi, totii suntem beti de fericire; dar dați-ne voia, în această betie de atitudine, se respirăm; dați-ne voia se ne împartășim și noi la soarele luminilor de astăzi.

Gândiți-ve, amicii mei, la ce grad de durere au ajuns junghiurile cari chinuesc pe frații noștri de preste muntii. Sventuratii! sacrifică totul pentru a'și scapa limb'a și cultul sfânt al trecutului. Mam'a vedușă frumoasă Transilvania, ale carei păduri resuna încă de vitejile stramosesci, ale carei riuri duceau odinioară capetele inimicilor creștinării și timpurile Romanilor, Transilvania, strânsă de gât în buhaiul ungurescu, a devenit, cum dice poetul:

Une oasis d'horreur dans un désert d'ennui

Si candu din acestu „liman de spaimă dintr'un pustiu de morțe“ se ridică vocea a sute de mii de ființe cari marturisesc și jura, că nu mai pot suferi, că moru, că sunt nebuni și că Dumnezeu știe ce aru cisni din nisce creeri desnădejduți, Ungurii răspund rinjindu: „nu sunteți oameni, n'aveți facultăți intelectuale în de ajuns, nu sunteți la nivelul nostru“*.)

Si chiar dacă ar fi astu-felu, aru putea răspunde vocea transilvaneană cu acea furie intinsă și tacută care ar străbate țăr'a întocmai că fulgerul ce pléca dintr'un capet alu cerului pentru a trasari în celălaltă, chiar dacă ar fi astu-felu, ce ati facutu voi pentru a me inventa pe mine?

* * *

Că se gasesc la Bud'a pene vendute, din cele cari se cumpara în pinnitiile mucedale literaturii unguresci, lucrul nu mi se pare de câtu foarte comun, dar că se se găsească un diaru franceș care se imprimă espectoratiunile infecte ale unor asemenea ființe, nu me asteptam de locu.

A!? „Les Debats“ creșu imprună cu perdutul dela Pest'a, că e o crimă, candu nu e absurditate, o extravaganta stupidă că cine-va se fia ultra patriotu. Se imputa Romanilor că sunt Ultra-Romani! A'și iubi cine-va patria cu frenesie; a deveni nebun candu caldurile țerei l'incindu, e o absurditate stupidă. Ce ar dice Déroulède audind această patriotică afirmatiune? Ce ar dice „Les Debats“ candu ar merge în Alsacia-Lorena — Transilvania Franceșă — se predică asemenea principii.

Au îmbetrânitu „Les Debats“ și se vede, că pușine subvențiuni îi mai dau viața. Turci'a nu mai are parale că se mai numere două sute de mii.

* * *

Si candu te gândesci, că totu pe aceleasi pagini, după revoluțiunea dela 1848, „Les Debats“ lasandu la o parte întiepenitur'a-i academice, intona unu imnu entusiastu pentru Romanii și

*) In „Journal de Debats“.

Red. „Obs.“

curagiulu lor. Atunci, redactorii diarului plângeau cu lacrimi cătu pumnulu pentru că istori'a totorur Romanilor nu este, spre marea dauna a istoriei universale, cunoscută apusenilor. Pagini frumoșe și nemuritoare s'aru pute adage pe lângă cele ce cunoștem, dar nu se pôte, diceau „Les Debats“ atunci, în 1848, carent qui vate sacro.

Bardulu osianicu, bardulu Daciei Traiane care, îngenunchiatu pe stăncele încoronate ale Carpatiloru, își va atinti privirea-i inspirată spre întregă Romanime, va veni odata. N'abia grijă cei cari, dela „Debats“ arunca noroiulu insultei asupra unii întregu poporu.

G i o n.

Romanii și Magyarii.

Mai curându decâtu creduseram noi, articulu publicatu sub acestu titlu la Paris, analizatu și de cătra noi pe scurtu în Nr. 97 apară tradus întregu în „Romanulu“ din 8/20 Decembre a. c. Totu asia curându aflaram până eri dorinți'a multoru abonati ai noștri de a citi acel articolu întregu. Ilu reproducem deci și noi premittiend singur'a observatiune, că erôrea istorică a publicistului franceș usiôra de esplicatu în aliniatul alu treilea, unde se confundă autonomi'a provincială cu suveranitatea absolută, o va rectifica usioru fiacare din cititorii noștri, era numărul locuitorilor de naționalitate romană ilu va reduce la cifră rectificată pe temelul statistice austriece din 1862/3 cu adaosul procentelor computate pe cei din urma 19 ani.

Red. „Obs.“

„Romanulu“ din partea sa permite următoari'a reflexiune:

„Traducem și publicăm mai la vale unu foarte însemnatu articolu alu diarului parisienu „Le Bien public“¹, inseratu în fruntea numărului seu dela 11 Decembre, supu titlulu Romani și Unguri.

E de prisos a mai atrage atentiunea asupra acestei lucrări, căci ea se recomandă în deajuns prin tonu-i impacituru, prin simțimintele ce exprimă și prin vederile clare, înalte și de celu mai mare interesu politicu, asupra caror'a adâncu și seriosu trebuie se cugete, totii, și mai cu osebiră cei carora sunt directu adresate.

R o m a n i   s i   m a g y a r i.

Romanii din provinciile resaritene ale imperiului austro-ungar se pot de sicuru numera între desmostenii sôrți.

Acăsta poporațiune latină de aproape patru milioane de suflete, ocupă un vastu teritoriu, pe care e grupată în masse compacte, abia se află, în mediu atât de desu, câte-va aglomeratiuni mai multu și pușine numeroșe de locuitori de origine germanică și magiara.

Aprôpe totalitatea romanilor din imperiul austro-ungar locuiesc în țeri care facu parte din Ungari'a numai de câti-va ani; acele țeri sunt marele principat alu Transilvaniei și partea Ungariei, care se întinde dela extremitatea apusana a Transilvaniei până la țiermulu stângu alu Tiszei.

Comparati cu populațiunile ce le sunt vecine, ei au în favore-le nu numai vechimea originei, ci și superioritatea numărului; și, cu toate acestea, situațiunea lor politică care, dela cucerirea magiara*) în côle, eră situațiunea unii poporu subjugat, carui'a nisce stapani străini nu-i lasă nimicu din independenți'a lui, a devenit și mai rea, în secolulu alu cincispre-diecele, candu navalitorii unguri și secui, în unire cu colonii sacșoni, formară între dânsii un pactu solemn pentru a lua romanilor până și umbr'a drepturilor locu civile, politice și religioșe. Acestu pactu deveni legea fundamentală a principatului Transilvaniei; elu e cunoscutu în istoria supu numele de Unio trium nationum. În starea de înjosire creată prin acestu pactu, romanii se gasiră nu numai supușii legiloru ce guvernau atunci feudalitatea, dar se imaginara în contra-le mesuri de rigóre speciale, care-i lovira în religie, în moravurile și chiaru în limb'a lor. E curiosu stădiulu vecșatiunilor neaudite îndurate de romani, chiaru în momentul candu ideile de umanitate, de toleranță și de civilizațiune începeau a se răspândi în tota Europ'a. Acăsta apăsare a facutu pe poporul romanu se pierdă răbdarea de mai multe ori; de mai multe ori elu a trebuit se recurga la revolta, pentru a încerca se pună capetă abuzurilor comise în pagub'a lui.

*) Autorele comite aci o neesactitate, căci nici odata romanii din imperiul austro-ungar n'au fostu cuceriti de magiari.

Dar toate aceste încercări au fostu zadarnice. Forti'a a primatu totdeauna dreptul.

Departă de a se îmbunătăti, condițiunea romanilor din Transilvania deveni diu ce în ce mai de nesuferit în cei d'ântaiu ani ai acestui secol; cu toate acestea jugulu ce li se impunea și în această epocă, luă unu caracter deosebitu. Burgesii din orășe și seniorii unguri, concepându ideia de a magiarisa, prin toate mijlocele putinciôșe, populațiunile de rassa străină în mijloculu caroru trăiau, își aruncară mai întâi ochii pe servii romani, pe care deplorabil'a lor stare materială și spiritulu lor pușin cultivat pareă a-i face mai proprii pentru această asimilare; eră vorba că, exercitand sistematicu asupra-le unu felu de conștrângere intelectuală, se-i fusionedie în naționalitatea ungara și se măreșcă astu-felu puterea și întinderea țieriloru magiare. Acăsta ideia eră întemeiată pe utopii nerealisabile în dilele noștre; căci nu numai forti'a e nepușincioșă de a desnaționaliza astu-felu unu poporu și a amesteca într'unu modu atât de strinsu două națiuni pe care le desparte totu: originea, moravurile, limb'a, religie; dar, în câtu privesc mai cu osebiră pe romani, simțimintulu ce au despre rassa lor latină — simțimintulu pe care ei și l'au transmisi într'unu modu, că se dicu astu-felu, înconștinte, din generațiune în generațiune a luat o desvoltare și unu avântu încă și mai mare dela sfîșitul secolului trecut încôle și această tocmai la acea parte de romani care e vecina cu Ungari'a. Nu e dar de mirare împotrivirea desperată ce ei au opus ori-carei încercări de magiarisare ce s'a îndreptat asupra-le.

Nici o națiune n'a abusat mai multu de avantajulu pozițiunii sale pentru a face reu altei națiuni câtu au abusat ungurii pentru a face neajunsuri romanilor din provinciile austro-magiare. Si cu toate acestea, nu ne putem opri de a recunoșce, că această atitudine a ungurilor are că punctu de plecare unu simțimintu demnu de admiratiune. Totii știu, că acestu poporu are unu patriotisim ardint, multamita carui'a și-a pututu paștră individualitatea în mijloculu atôtoru elemente străine și ostile, dar care — tocmai din caus'a intensității sêle — devine adese excessiv și degeneră într'o trebuință violente de a nabusi la alții acestu simțimintu atât de laudabil la sine.

Acăsta tendință periculoșă se manifestă mai cu osebiră în 1848, chiaru în momentul candu națiunea ungara revendică independenți'a sa compromisă prin despotismulu Austriei. În această epocă, faptu de necredut, aceleasi arme servira ungurilor pentru a-si așera libertatea în contra dominațiunii străine, și pentru a exercita ei ensisi cea mai crudă apăsare în contra nefericitulu poporu romanu din Transilvania, care, din parte-i, aspira la o viață mai independentă. Ungurii n'aru trebui se uite atât de curându desastrele ce le a causat înconșcinenți'a purtării lor politice.

În această luptă, pe atât de bisara pe câtu și inversiunată, romanii din Austri'a avură pentru unu momentu sortii de a dobândi bunele gratii ale guvernului din Vien'a, care le acordă drepturi egale cu ale celorlalte națiuni din care se compune imperiulu. Dar mai fericiti în urma si admirabili servii de împregiurari, magiarii știura se se folosésca de nefericitii încercate de Austri'a în 1866; ei dobândiră alipiura la regatulu Ungariei a vechiulu principat alu Transilvaniei, care până atunci n'atarnase nici odata de corón'a St. Stefanu. Acăsta încorporare se făcu fără consimțimintulu și în contra vointei romanilor, adică a partii celei mai mari din populațiunea Transilvaniei.

Astu-felu, candu trebui a da o organizare noiei provincii, în locu de a ține sêma de deosebirea rasselor întrunite supu aceleasi administrațiune, în locu de a paștra și de a desvolta dispozițiunile echitabile pe care Austri'a știuse se le ia în favore lor, guvernulu ungurescu — fără a se îngriji de trebuințele noi create de avântulu spiritului publicu,recurse la totu felulu de mijloce ilicite pentru a obliga pe romani se renunție la limb'a lor și pentru a le impune limb'a magiara, pe care pretindu a o face unică și singură în țiera, unde, din caus'a multiplicății rasselor ce o locuiesc, până la 1848 limb'a latină a servit pentru toate transacțiunile oficiale.

Supu patronagiulu și cu sprijinulu autorităților, se formară numeroșe societăți cari urmarira în modulu celu mai activu lucrarea de magiarisare, ale careia rezultate reale și imaginare fura relatate cu scòmotu în toate publicațiunile statului.

(Va urmă.)

Cestiunea Ciangailoru cestiune politica de prim'a ordine.

(Urmare.)

Insistemu cu totuadinsulu pe langa titlulu datu acestei discussiuni. Nu noi i l'am datu, ci diet'a Ungariei in siedintiele in care s'a ocupatu ea de caus'a ciangailoru din Moldov'a, pe temeiulu denuntiariloru deputatului Mich. László, si i l'au datu aceia cari au midiulocitu audientia la monarchu pentru secuii din Bucovin'a. De atunci se mai intempla si altu-ceva la Budapest'a. In 18 Dec. preste 40 barbati de statu, magnati, in frunte cu principele Odescalchi, cu comit. Aponyi, br. Bela Bánfy s. a. apoi deputati mai multi tinura o conferentia sub presidiulu betranului Somsics in caus'a ciangailoru, in care dupa lungi discussiuni pusera fundamentulu la o reuniune cātu se va putea mai numerosa, la colecte si adunare de fonduri si luare de midiulócele cele mai eficaci, cu scopu de a sari in ajutoriulu acelei poporatiuni si a o scapa cumva din slavi'a romanésca, din acea captivitate barbara.

Tóte aceste mesuri se luara pe temeiulu brosiurei lui M. László, cà-ci alte probe si documente despre tirani'a romanésca nu veduramu nicaire citate. Candu citesci acelu pamfletu alu lui László, ti se pare pe mai multe pagine cà ai a face cu vreunu nefericitu esitu din o casa de sanetate; diet'a inse si numit'a conferentia o aflara démna de tóta atentiunea loru. Cu ce scopu? Acesta trebue se'lu urmarésca ori-cine dintre noi, si ni se pare cà'lu va aflá ori-cine isi va insemná bine celu puçinu nerusinatele balacarii si mascari aruncate de càtra acelu László in faci'a a totu ce este romanesc in lume. De si cu mare greutate, ne supunemu totusi a face o spicuire prin acelu pamfletu scrisu de unu deputatu din diet'a Ungariei.

Indata in exordiu Mich. László afirma, cà pe magiarii ciangai din Moldov'a (a moldvai csángó magyarokat) ii extermina cu focu si cu feru (pusztítják tüzzel vassal).

La pag. 22 insiste mortisiu, cà in Romani'a sunt aprópe trei sute de mii magiari si cà ciangaii sunt multu mai vechi decâtu romanii in Moldov'a, cà pe candu acésta tiéra erá supusa corónei ungueresci, ciangaii se aflau acolo.

La pag. 25 romanii numescu tinuturile locuite de ciangai pàna in dio'a de astadi Cumania, si se mira cum s'a intemplat, cà delà ocuparea Moldovei prin Dragosiu unu poporu asia ticalosu si strainu cà romanii, au fostu in stare a valachisá acea tiéra. Tiér'a fusese castigata cu sange magiaru, dara valachii venetici s'au incuibatu acolo si s'au facutu domni preste ea (pag. 26).

Pag. 29. Famili'a Prunculu (familia armenésca) in an. 1838 a furatu chisóvele satului Calugara locuitu de ciangai si apoi 'ia robitu. In Romani'a nu existe justitia.

Pag. 30. In limb'a romanésca din Moldov'a sunt dóue mii de cuvente magiare.

Pag. 33. Nici blastematii de popi italieni, nici barbarii valachi (sem barbár oláh) n'au potutu exterminá pàna acuma limb'a magiara.

Pag. 35. Ciangaii sunt cei mai bunii soldati, dara comandantii ii maltratédia si 'i tinu cu anii preste terminulu legale in servitiu.

Pag. 36. Valachii au falsificatu chartele si statistic'a. Ti se revólta sangele la vederea tiraniei valache.

P. 37. Popii italieni si guvernulu romanesc (oláh Kormány) pe langa ce mintu in statistic'a loru, apoi sunt si cele dóue lipitori si sugrumatori (vérszopojá és fojtogatoja) sugatori de sange ai magiariloru moldoveni.

Pag. 39. Romanii moldoveni sunt aprópe in stare de nomadi, locuescu fórte reu, imbracati cà cersitorii, torturati si spoliati cu totulu de càtra boieri, ii urescu pe acestia din sufletu si i considera pe acestia si pe toti cei imbracati europenesce cà pe vrasmasii loru (ellenségének); deci ori-cātu voru sbierá civilisatorii din Bucuresci, ei din acelu poporu nomadu nici-odata nu voru face poporu civilisatu. Boierii din Moldov'a sunt tocma pe atáta de tirani cà si tiranii din vechime, iubitori de lucsu si risipitori, ei domnescu preste unu poporu de cersitori, o turma de flamendi, golani, storsi de poteri, ne-curati, scárnavi, sclavi cari iti provóca compatimirea; in Moldov'a lucra numai ciangaii.

Dela pag. 40 pàna la 43 inclusive M. László numera in ordine alfabetica 373 comune moldovene, care dice elu cà tóte au fostu magiare, éra o parte mai sunt si pàna in dio'a de astadi. Afara de acelea 373 mai sunt si altele vreo 50 totu magiare, pe care inse nu le numesce. Recomandam anume dniloru membrii ai sectioniloru filologice si istorice din academia catalogulu intregu, éra pentru nefilologi

scótemu acilea numai câteva comune moldovene, alu caroru nume se dice a fi unguerescu, éra altele locuite de unguri. Asia: Adgiudu, Albutesci, Angelesci, Baia, Bacau, Brad, Barlad, Bogata, Bogdana, Botosiani, Buzeu, Deleni, Domnesci, Focsiani, Folticeni, Frumosa, Guravai, Galati, Gloduri, Husi, Jassi, Calimanesci, Calugareni, Piatra, Pietrisiu, Cosleu, Leontinescu, Largu, Maxinesci, Meresci, Mora, Movila, Muntecelu, Niamtiu, Onesci, Pascalu, Penesci, Podurile, Poiana, Praila, Preluci, Raducanu, Rip'a, Romanu, Serbesci, Secatura, Tecuciu, Truncu, Tupilati, Valea alba, Valea séca, Vidrașca, Vizantia, Vaslui.

Asia dara pàna si orasiele (tergurile) Moldovei au fostu odata tóte sau mai tóte intemeiate de unguri, de cumani, de pecenegi, apoi lasate mostenire valachiloru „venetici.”

(Va urmá.)

Situatiunea politica involburata.

Cá de diece dile incóce spiritele in tóta Europ'a se arata cà din chiaru-seninu atátu de turburate, in càtu citindu diariete, mai cautandu si la cursurile scadiute ale efectelor de burse, ti se pare cà tóta lumea se afla in ajunulu unui resboiu universale. Care se fia caus'a acestei spaima repentine? Citesce daca vrei o suta de diarie in tóte limbile si anevoia vei scóte din ele altu indreptariu in acésta galagá, decâtu cam acestea:

Mai deunadi dn. Giers ministru de esterne merge la Berlinu, tine conferentie secrete cu principele Bismarck, dara nu vine si la Vien'a, ci incongiura si ajunge la Rom'a. Ce este acésta? Intréba plutocraatii, adeca bursele, intréba si publicistii, chiaru si unele parlamente, apoi se punu pe gâciturii, pe conjecturi. In aceleasi dile „Kölnische Zeitung“ diariu de mare auctoritate, face o revelatiune frapanta pentru multi, din care ese, cà in Octobru 1879 cabinetulu din Vien'a inchiaiese cu celu din Berlinu o aliantia defensiva indreptata contra Russei si contra Franciei; éra essenti'a ei ar fi, cà in casu de a fi atacata Austro-Ungari'a de càtra Rusi'a, Germani'a se obliga a remané strictu neutrala; intocma asia se remana si Austro-Ungari'a neutrala, daca Germani'a va fi atacata de càtra Franci'a. In casu inse, daca Rusi'a si Franci'a confederate aru atacá dintru odata, atunci Austro-Ungari'a si Germani'a se' si unésca armele, se se combata a laturea.

Totu in timpulu acesta se propagara din nou scirile cele mai fabulóse despre concentrarea de 420 mii armata muscalésca la fruntariete Galitiei si mai in susu càtra Prusi'a. Urmá spaima si cutremuru la burse si câteva dile daune infricosiate. Asia de ex. actiunile austriace de creditu, care inainte numai cu 20 de dile steteau in pretiu de 293 fl., in 20 Dec. scadiusera la 280 fl. ceea ce este o dauna enorma la sume de milióne; inca si actiunile bancei austro-unguresci (nationale) dela 830 scapatara la 816 si asia mai departe in proportiune. Teróra cum se dice panica crescu si mai tare, candu „Pester Lloyd“, „Pesti Napló“ si alte câteva diarie din Ungari'a si din Galiti'a incepura se discute casulu de resboiu, intocma cà si cum acesta ar fi la usia dicèndu, cà muscaliloru le conviné fórte, cà se se bata tocma érn'a, cà-ci si asia in tiér'a loru gerulu este multu mai aspru decâtu in tóte tierile austro-unguresci asia, in càtu trecèndu ei prin Galiti'a in Ungari'a si Boemi'a, ar insemná cà vinu pe aici cà se se incaldiésca. Indesiertu câteva diarie oficióse mustraru aspru pe celelalte, cà-ci arunca spaima in lume, cà-ci irita si intiépa neincetatu pe Rusi'a provocandu-o cà se ne atace si mai curendu; cà-ci dicu oficiósele: Noi inca nu suntemu gat'a de resboiu; armat'a nóstra se afla tocma acuma in reorganizare; éra cele din Ungari'a si Transilvani'a totu oficióse, mai adaoga delà sine, cà magiarii mai au inca trebuintia fórte mare de pace pe càtiva ani; spre ce scopu? Cà se aiba timplu de a realisá reformele politice si economice, a restabilí cumpan'a in finantie si — ceea ce dorescu ei mai ferbinte, a curatí tiér'a de nationalitati, adeca a le desfiintia.

La aceste „Magyar Polgár“ din 22 Dec. mai adaoge delà sine totu cu frunte de feru, cà natiunea magiara pe anu ce merge se intaresce totu mai tare, cà numerulu vrasmasiloru ei aici in patria scade neincetatu; apoi cà positiunea monarchiei in peninsul'a Balcaniloru in fiacre anu se consolidédia. Deci, inchiaie acelu fanaticu, cà cu càtu conflictulu sangerosu vá urmá cu colóssulu de nordu mai tardiu, cu atátu potu fi magiarii mai siguri, cà vrasmasii loru din patria nu voru fi in stare de a le stricá si cà ei voru fi cei victoriosi.

Dupa aceste aiurari cà ale celoru ce au mancatu matraguna, sau cà suferu de langóre, ei mai spera, cà si spènnulu de barba, cà tóta Europ'a le va sari in ajutoriu si cà nu va suferi in peninsula nici macaru confederatiunea celoru trei staturi ale slaviloru meridionali Serbi'a, Bulgari'a, Muntenegru, sau si patru cu Greci'a, sau dóra si cincii.

Dupa alte simptome câte se mai arata, tóte cabinetele europene sunt deocamdata pentru sustinèrea pacoii. Asia este, cabinetele voru pacea; se afla inse popóra intregi, care nu voru se mai scia nimicu de voi'a cabinetelor, pe care la momente anumite le dau la o parte, impunu altele si facu ce sciu ele. Intre acelea popóra se potu numerá cà de siguru: francesii, italianii, grecii, toti slavii meridionali, milióne de milióne dintre locuitorii Russei; amu putea dice, cà chiaru si turcii, carii nu mai potu suferi nici nebuniile câte face Abd-ul Hamid sultanulu loru de astadi.

Noi inca dorimu pacea fara nici-o frica de planurile nimicitórie de nationalitati, cu care au impertinenti'a se se laude diariete magiare; o dorimu, dara nu credemu in trens'a. Intre impregiurarii actuali pace pe mai multi ani este absolutu impossibila; amu dis'o mai de multe-ori si ne tememu cà nu ne vomu insielá. Considerandu numai cele ce se intempla in monarchi'a nóstra, unu resboiu din cele mai crunte va urmá cà de sinesi.

Nr. 449/1882.

Processu verbalu

alu comitetului asociatiunei transilvane, pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luat in siedintia dela 21 Novembre st. n. 1882.

Presidiu: Jacobu Bologa, vice-presedinte. Membri presenti: P. Dunca, E. Macelariu, J. Popescu, B. P. Harsianu, G. Baritiu, Davidu br. Ursu, J. St. Siulutiu, P. Cosma, Dr. Ilar. Puscariu, V. Romanu, Z. Boiu, C. Stezariu, Eug. Brote. Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

177. Membrulu Joana Popescu cà raportoru alu comisiunei cu scopu de a ingriji de cumperea unei case pentru asociatiune in Sibiu, raportédia despre pasii ulteriori facuti in acésta afacere in urm'a conclusului comitetului din siedintia dela 14 Novembre a. c. Nr. 172. Anumitu arata, cà s'au prezentatu comisiunei urmatórele pareri de barbati de specialitate despre starea in care se afla edificiulu din Mühlgasse Nr. 8, „Leulu albu“, recomandatu spre cumpere:

1. Parerea ingineriului siefu alu cetatiei Sibiu, W. Dietrich, dela anulu 1873. Dupa acésta parere, edificiulu din cestiune se recomandá atunci erariului spre cumpere cu pretiulu de 28,000 fl., cà unulu dintre cele mai acomodate pentru infiintirea unei scóle de statu in Sibiu. Totuodata parerea motivata prin o descriere minutiosá a amintitei realitati, arata si scaderile acestui edificiu, cari inse s'aru putea delaturá fara mari cheltueli asia, cà stabilitatea edificiului se fia asigurata pe unu viitoriu mai indelungatu.

2. Parerea ingineriului siefu alu oficiului edilu din locu, de dtó 26 Maiu 1878. Acésta parere, facuta la insarcinarea oficiului comitatensu, care voiá se cumpere o realitate pentru cas'a comitatului, declará amintitulu edificiu de nesolidu in constructiune, fara inse de a'si basá assertiunile prin aretarea in concretu a scaderiloru ce le-a aflatu.

3. Parerea architectului de aici W. Guth, facuta in Decembre 1878 totu la insarcinarea oficiului comitatensu. Acésta parere e aprópe intru tóte conforma cu parerea ingineriului W. Dietrich, si arata scaderile edificiului, indicandu inse totuodata, cum si cu ce spese ele s'ar putea delaturá. Si architectulu Guth afla pretiulu edificiului cu 28,000 fl. de moderatu si 'lu recomanda comitatului spre cumpere, deobligandu-se, la casu candu i s'ar conferi lui, a face la edificiulu principalu tóte reparaturile indicate in parerea sa, cu pretiulu de 5000 - 6000 fl. v. a.

In fine prin unu extractu demnu de credentia comisiunea s'a convinsu, cà edificiulu asia cum este, aduce adi unu venitu bruttu de 2581 fl., din care subtragèndu-se contributiunea si alte cheltueli mai merunte resulta unu venitu curatu de 2231 fl., care ar representá unu venitu de aprópe 7% dupa sum'a amintita cà pretiu de cumpere.

Pe bas'a acestoru constatari, comisiunea, convinsa cà edificiulu de sub Nr. 8, din Mühlgasse, numitu si „Leulu albu“ se afla in stare de a se putea folosi inca multi ani, daca se voru executá reparaturile amintite sub p. 1 si 3, a pasitu la negociari cu proprietarij W. Ickrich si C. Göbbel, si a statoritu pretiulu de 27,500 fl. v. a., cu care numtii proprietari vendu asociatiunei realitatea amintita. In sum'a acésta se cuprinde si pretiulu mobileloru, date de amintitii proprietari unoru chiriiasi spre folosire. Pentru asigurare se presenta in originalu / contractulu de vendiure si cumpere alu amintitei realitati, incheiatu intre comisiune cà representanta a comitetului asociatiunei si intre dnii Ickrich si Göbbel. Din acestu contractu se vede, cà 12,550 fl. v. a. a se platí indata dupa ratificarea contractului, éra 14,950 fl. fiindu pretensiuni intabulate pe acésta realitate, se voru platí la creditoru, cu pretensiunea hipotecata.

Comitetulu convingèndu-se din elaboratele presentate, cà cumperea amintitei realitati din mai multe considerari ar fi in favorulu asociatiunei transil. pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, ia in unanimitate urmatoriulu conclusu:

Realitatea de casa din Sibiu, Josefstadt, Mühlgasse Nr. 8, numita si „Leulu albu“, se cumpera cu pretiulu de 27.500 fl. v. a. dela fostii ei proprietari W. Ickrich si C. Göbbel, pentru asociatiunea transilvana susnumita. Contractulu inchieatu intre W. Ickrich si C. Göbbel cá vendiatori si intre comissiunea compusa din dnii Davidu br. Ursu, Joanu Popescu, Parteniu Cosma, Visar. Romanu, B. P. Harsianu si Eugeniu Brote, cá reprezentanti ai asociatiunei transilvane susmentionate cá cumperatori, se apróba, insarcinandu-se comissiunea a face pasii ulteriori, pentru terminarea cu deseversire a cumperarei realitatiei.

Spre acestu scopu se avisédia la cass'a asociatiunei spre platire sum'a de 12.550 fl.; éra pentru restulu de 14.950 fl. v. a. care suma fiindu intabulata pe realitatea cumperata, mai susamintita, trece prin insasi cumperarea in sarcin'a asociatiunei, cass'a asociatiunei va avea a presentá in proxim'a siedintia unu raportu, in care se arete atátu modulu cum se platésca sum'a acésta asigurata prin hipoteca, cátu si in generalu operatiunea, ce este de facutu pentru realisarea intregei sume de cumperare.

Sibiu d. u. s.

Jac. Bologa m. p., v.-pres. Dr. D. P. Barcianu m. p., secretariu alu II-lea.

Autenticarea acestui processu verbale se concrede dloru: Br. Ursu, Cosma, Siulutiu.

Se verifica.

Ursu m. p., P. Cosm'a m. p., Siulutiu m. p.

Corespondentie particulare ale „Observatoriului“.

— (Din comitatulu Satmaru, 5 Dec.) Plinescu o datorintia trista, incunoscintiandu-ve despre unu miscamentu neromanescu, si chiaru neomenescu, ce decurse in aceste dile pe la Siomcut'a-mare si apoi in comitetulu municipale din Carei.*)

Este sciutu, cá in Siomcut'a-mare existe o scóla confessionale romana, atátu pentru baiati, cu doi invetiatori bravi, cátu si pentru fete, cu o invetiatorésa distinsa. Aceste scóle potu servi de modellu nu numai in dieces'a Gherlei, ci in tóta tíer'a unгурésca. Si póte cá chiaru acésta superioritate a scólei romane a fostu ghimpe in ochii inimiciloru nostri, si au cercatu tóte midiolócele, cá se o desfaca, se o stérgea de pe faci'a pamentului. Si dorere, cá inimicii isi aflara midiolóce bune chiaru in caracterulu coruptu alu unoru romani ce nu au nici lege, nici chiaru Ddieu.

Cunoscu on. lectori ai „Observator.“, cá in lunile trecute s'a facutu agitaciune in contra scólei romane din Siomcut'a, sub pretextu cá acolo invétia numai romanesc si elevii nu se potu prepará deplinu la cursulu gimnasiale. Ergo: se se stérgea scóla cea romanésca. Factorulu principale in acésta intriga. blastemata a fostu unu omu discreditatu acum deplinu inaintea poporului si a inteligentiei romane, carele decadiutu cu totul, ambla dupa osu de rosu pe acolo unde tradarea sangelui e primita cu mare bucuria, pentru unu blidu de linte. Acestu omu este unu mamaligariu de 13 probe. Cu alta ocaziune ve voiu spune si numele lui, cá se'lu cunósca toti romanii si se se scie ferí de elu cá de unu leprosu uritu si despretiutu. Acesta cautandu óse a datu man'a cu tinerulu conte A. T., si asia au fostu in stare a turburá liniscea Siomcuteniloru, cá si candu nu le-ar fi fostu de ajunsu loviturile crancene ce le-au capetatu dela unguri, dreptu resplata pentru vinderea sangelui.

Acelu omu perdutu au aflu 109 familii in Siomcut'a, care dorescu infintiarea unei scóle comunali, pe ruinele celei confessionale romane, carea nu se va mai poté sustiné in vigórea de pana acuma, daca romanii sedusi si corupti isi voru dá crucerii intru ajutoriulu scólei comunali, luandu pánea filorú si lapedandu-o alta. Daca mam'a natiune l'ar poté luá la trei parale pe acelu miserabilu, iar dice: Mamaligariule! ce ti-am facutu, cá se infigi pumnalulu in anim'a mea? Nu a fostu destulu cá ai trecut in castre straine cu insuratiunea, si acum esti silitu se audi cum iti dragostese copiii: Cátu de multu v'asiu iubi, de nu ati fi din sange de romanu! Acum daca prin portarea ta cea miserabila ai cadiutu, óre cade-se cá se'ti cauti osulu de rosu prin tradare?

Dara apoi unde este episcopulu diecesanu, clerulu Chioreanu? Candu a trebuit a cortési in contra bravului A. Medanu, atunci veniau epistolele din Gherl'a cá pló'ra, dimpreuna cu amerintariile si cu promisiunile, de se sgdudí Chiorulu, si acum, candu e vorb'a de a mantú unu asilu pentru crescerea gr.-catolica religiósamorale a prunciloru din Siomcut'a, acum nu se misca nici frundi'a de cátra Gherl'a? In locu de a merge la urn'a „liberaliloru“, ar trebú se vina aici apostolulu diecesei, si cu zelu si sacrificiu se scóta din gurile leiloru pe melusielele nevinovate, pe cari va se le inghitia crescerea nereligiós a unei scoli comunali. Oh tempora, oh mores! Cererea braviloru (?) patrioti a trecutú prin desbaterile comitetului municipale dela comitatu si in scurtu se voru susterne la miuisteriu spre aprobare, si apoi: romanii din Siomcut'a se potú desnationalisá frumusielu pe banii lorú proprii.

Asia stamu cu acea scóla. Ve rogu on. domnule se aduceti acésta informatiune la cunoscinti'a publiculu cetitoriulu alu „Observatoriulu.“

Apelu la prenumeratiune.

Istori'a si limb'a sunt tesaurii cei mai pretiosi ai unui poporu, care voiesce a'si cunósce trecutul si a'si asecurá viitoriulu.

*) Unguresce Nagy-Károly.

Acestu adeveru adencu fú motivulu principalu, din care purcese societatea de lectura „Petru Maioru“ a junimei romane din Budapesta, candu la inceputulu anulú scolast. 1880—81 decise, cá „Istori'a pentru inceputulu Romaniloru in Dacia“ de fericitulu Petru Maioru edata cu litere cirlice, mai pe urma in a dóu'a editiune la anulu 1834, s'o transcrie si edé cu litere latine. Éra de alta parte voindu societatea nóstra a satisfacere deobligamentului de pietate faci'a de marele si meritatulú literatoriu, faci'a de fericitulu seu patronu, alu carui nume 'lu pórtá: voiesce totuodata, cá conformu modestelorú sale poteri, se aduca si ea tributulu seu, cá lustru modestu la altariulu maretiu alu culturi nationale.

Decisiunea in parte s'a executatu. Comissiunea esmisa a efectuitu transcrierea. Manuscriptulu este gata a se dá la pressa. Acum la deplin'a realisare, cá acésta opera pretiósa se véda lumina in forma mai nóua si se fia respandita in exemplarie cátu de multe prin tóte cercurile sciutóre de carte ale poporului, singuru succursulu binevoitoriulu alu preaon. publicu se mai recere.

Societatea isi va dá tóta nisuinti'a, cá tiparirea se se efectúesca cátu numai se póte de bine, frumosu si elegantu, pentru care nici spese nu va crutiá. Intregulu opu avendu estensiune cam de 20 côle in octavu de midiulocu pe chartia fina, va aparé cátra finea lunei lui Aprile a anulú viitoriu 1883. Pretiulu uniu exemplariu brosiuratu: 1 fl. 50 cri, éra legatu frumosu in pásna: 2 fl. v. austr. Colectantii pentru fiacare 10 exemplarie capeta cáte unu exemplariu brosiuratu, éra pentru fiacare 15 exemplarie capeta cáte unu exemplariu legatu frumosu gratis. Pretiulu de prenumeratiune este a se trimite, respective a se adressá celu puçinu pana in 1 Januariu st. v. (13 Januariu st. n.) a. 1883 curatorului societatei nóstre, Illustr. sale Joanu cav. de Puscariu, jude la curi'a reg. ung. in Budapesta, Radialstrasse Nr. 78. I Stock. Pretiulu de prenumeratiune pentru mai marea securitate si usiorintia se póte espedá cu asemnatiune postala (postai utalvány, Postanweisung). Onor. dni abonanti sunt rogati a ne comunicá adresele cátu de chiaru si legibilu, notandu si post'a ultima.

Venitulu curatu cátu va resultatú din edarea aceste opere, parte se va intrebuintiá spre imbutatirea bibliotecii, parte se va depune in fondurile societatei nóstre, cá se se midiolócesca si prin acésta — baremu in parte — asecurarea existentiei ei, cá a primului si unicului foculariu alu junimei romane studiósé din Budapesta.

Nu este aici locul, cá se ne aruncamu in detaliurile caracterisarei aceste opere pretióse, carea respandindu radie de lumina spre trecutulu nostru istoricu, a datu lovitura puternica contrariloru originei nóstre romano-latine; nu voimu se ne atingemu de meteorulu luminos, care pe la inceputulu seclului nostru incaldiendu atátea ánime romane a desceptatu foculu sacru alu entusiasmului in unu poporu apasatu de greutatea atátoru secli de suferintie si umilire; dara fia-ne permisu a aminti cu acésta ocaziune cuvintele meritatulú boieriu moldovanu Jordachi de Malinescu, care in precuventarea la a dóu'a editiune in anulu 1834 se esprimá in modulu urmatoriú: „... acésta istoria intemeiata pe cei mai vrednici de credintia istorici, este intr'adeveru cea mai d'ántaia istoria a natiunei romanesci, carea aratandu inceputulu Romaniloru in Dacia, inaltulu sange din care sunt ei resariti, ... nu numai cá a pusu nefranta stavila vrasmasiloru natiunei de a hulí fara rusine asupra'i, ... ci inca a desceptatu in natiune si unu spiritu indemnatoriú de á nisuí cátra drépt'a luminare, cu carea se indulcescu neamurile celelalte ale Europei. Dela esirea aceste istorie, Romanulu ... a invetiatu a'si cunósce trupin'a si fiinti'a sa; ... acésta istoria este, carea a datu lauda si marire, si a urditu epoc'a natiunei romanesci. Auctorulu ei se vede a fi fostu intr'adeveru alesu de proni'a domnediéscá, spre scóterea natiunei sale din cumplitulu întunerecu; acestu barbatu a fostu credintiosu sierbu Domnului seu, n'a ingropatu talantulu celu datu lui, ei indicitulu l'a intorsu.“

Aceste cuvinte preademe de marele auctorulu, caracterisédia destulu de chiaru influenti'a si importanti'a acestui opu pretiosu, dupa cari noi nutrindu cea mai deplina sperantia, cá preaonoratulú publicu, in interesulu culturi nóstre nationale, va intinde mana de ajutoriu junei nóstre societati, cá se'lu potemu respandí printre carturarii nostri in exemplarie cátu de multe, remanemu in Budapesta la 12 Nov. st. n. 1882.

In numele societatei „Petru Maioru“ cu deosebita stima:
Georgiu Szerbu m. p., Dem. Horváth m. p.,
presedinte. secretariu.

Sciri diverse.

— (Consumatiunea anualá de cereale.) Europ'a are in totalu o productiune anualá de 415 milióne hectolitri si o consumatiune de 462 milióne; resulta unu deficitu dn 47 milióne.

Cea d'ántaiu care arata o productiune mai considerabila este Franci'a, cu 105 milióne; Elveti'a mai puçinu de cátu tóte, 1 milionu. Cea d'ántaiu, consumnadu 115 milióne hectolitri, tr-bue se acopere unu deficitu de 10 milióne; éra Elveti'a, care consuma 5 milióne, are unu deficitu de 4 milióne.

Englitér'a c'o productiune de 35 milióne, se afla cu 45 milióne mai josu de consumatiunea sa.

Statele din Europ'a, cari consuma mai puçinu de cátu producu, sunt: Russi'a cu unu escedentu de 18 milióne; Austro-Ungari'a, cu 8 milióne; Turci'a, cu 5 milióne; Romani'a, cu 5 milióne; Serbi'a, cu unu milionu de hectolitri.

Productiunea totalá a statelorú straine Europei, este de 2615 milióne hectolitri, din cari 200 milióne

sunt numai pe sém'a statelorú-unite. Consumatiunea acestorú tieri lasa unu escedente de 99 milióne; din cari 80 la statele-unite.

Totalu productiunii de cereale de pe pamentu, dà unu escedentu mediu de 49 milióne ectolitri preste consumatiune.

Cátu despre Elveti'a, in particularu, s'a introdusu in ea, la 1881, 3.207,948 chintale metriche de cereale si 157,798 de faina.

Importatiunea cartofiloru, totu iu Elveti'a. de 243,711 chintale metriche. Din Franci'a, din Germani'a si din Austro-Ungari'a ii vinu aceste suplimente alimentare.

Éra exportatiunea de cereale a Rusiei, care este cea mai puternica din Europ'a, a fostu pe fiacare anu in medie de 55 milióne ectolitri; in 1872 a fostu cea mai slaba (33 milióne), si in 1878 mai considerabila (89 milióne). („Natiunea.“)

— (Convenirea sociala impreunata cu jocu) arangiata din partea „Reuniunei nóstre romane de cántari din locu“ si anuntiata in Nr. 95 alu acestui diariu, pentru sér'a din 5/17 crt. a reusitu fórte bine. In amicabile sala din pavilionulu restauratiunei „Spanek“ s'au intrunitu unu frumosu numeru de membre si membri activi si ajutorati ai Reuniunei nóstre de cántari, cari si-au petrecutu cátu se póte de bine. Vesel'a tinerime a gustatu câteva óre de placere dansandu cu o verva passionata, pana pe la 3 óre deminéti'a, observandu cu mirare si regretandu cu durere, cá la asemenea ocaziuni timpulú sbóra cu itiei'a unui trenu fulgeru. In decursulu pauzei cin'a comuna s'a consumatu intr'o conversare animata si familiara, intreupta de cántece vesele pline de umoru, esecutate de cátra elevii teologi ai dlui dirigentu George Dima, cari te faceau se ridi din ánima si se'ti uiti de grijile si neasururile dilei.

Candú va mai fi érasu o asia placuta petrecere?

— (Timpulu) in acésta parte meridionala a Transilvaniei s'a inaspritu de câteva dile pana la 6—7 graduri Reaumur demáneti'a pe la 7 óre; acesta inse este geru secu fara ninsóre, din care cauza venturile ghietiósé potu se strice la semenaturile neacoperite, care avusera o tótna fórte printiósá cá se prinda radecini, se si crésca bine. De aci vine, cá si pretiurile cerealielorú au inceputu a se mai urca, de si asupra serbatoriloru si de fric'a executoriloru poporatiunea rurala concurge din tóta impregiurimea la „marturiile“ de martia si veneria cu totu felulu de producte in piatielu Sibiiulu.

Lupii au inceputu si pe aici se 'si caute prada pana in apropiarea suburbielorú; ce se le faci inse, cá ei au privilegiu cu valóre si preste érna, pre candu ursii dormu.

— (Societ. academica „Romani'a-Juna“) din Vien'a*) in siedinti'a sa din 13 Dec st. n. a. c. s'a constituitu din nou, alegédu'si comitetulu pe anulu administrativu 1882/3 in urmatoriulu modu: Presedinte stud. med. J. T. Mera, vicepresedinte cand. philpsoph. Septimiu S. Albini; secretari stud. techn. Barbu C. Tapirdea si stud. med. Alesandru Pop'a; cassariu stud. techn. Juliu Moisilu; controloru stud. meg. Gavrilu Dobreanu; bibliotecariu Aurelu Grigorovici stud. med., si economu stud. med. Ales. Tuducescu.

In comissiunea literara s'au alesu urmatorii: stud. med. Greg. Onciulu, stud. med. Ales. Popu, stud. philos. Vas. Goldisiu, stud. techn. Aurelu Cupsia si stud. silv. Sim. Popu; éra in comissiunea revedietóre stud. med. M. Visinevski, stud. med. Pompeiu Germanu si stud. techn. Corneliu Romanu.

Vien'a, 18/12 st. n. 1882.

Pentru comitetu:

J. T. Mera, Ales. Pop'a,
presied. secret.

*) Localu: VIII, Lange Gasse 4.

Pretiuurile cerealeloru si altoru obiecte de trauu au fostu la 22 Decembre st. n. in Sibiu:

Gráu, dupa cualitati	1 hectolitru fl.	5 80—6 60
Gráu, amestecatú	1 „	4 60—5 40
Secara	1 „	4 20—4 60
Papsioiu	1 „	4 —4 40
Ordii	1 „	4 —4 40
Ovesu	1 „	1 90—2 30
Cartofi	1 „	1 40—1 60
Mazare	1 „	8 —10 —
Linte	1 „	10 —11 —
Fasole	1 „	5 50—6 50
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	85—90 —
Untura (unsóre topita)	50 „	76—78
Carne de vita	1 „	42—44
Oua de 10		—30

Editoru si redactoru responsabile: G. Baritiu. Tipariulu lui W. Krafft.